

NOVELLI

Novelli on lyhyehkö kertomus, jossa tärkeintä on usein yhden tietyn hetken, tunnelman tai yksilön kuvaaminen. Novellin erottaa romaanista oikeastaan sen pienimuotoisuus: vähemmän sivuja, henkilöitä ja tapahtumia. Koska novellit ovat lyhyitä, ne julkaistaan usein kokoelmina tai vaikkapa jatkokertomuksina aikakauslehdissä. Novellikokoelmat voivat sisältää myös usean kirjoittajan tekstejä.

Perinteisesti novellit on jaettu kahteen tyyppiin: suljettuun novelliin ja avoimeen novelliin. Suljettu novelli rakentuu tapahtumien kulun varaan ja avoimessa novellissa käsitellään ihmisen mielen sisäisiä liikkeitä. Suljetussa novellissa on usein yllättävä käänne ja selkeä loppuratkaisu, avoin novelli saattaa jättää lopun kokonaan avoimeksi eikä tapahtumilla ole välttämättä ajallista järjestystä.

Novellin kehitys on pääpiirteittäin sama kuin muunkin suomalaisen kertomakirjallisuuden. Ensimmäinen suomalainen novelli oli Niilo (Nils) Aejmelaeuksen *Haaksirikko, suomalainen perustuskielinen taru* (1838). 1860–1870-luvulla K. J. Gummerus julkaisi vihkosarjan *Alkuperäisiä suomalaisia uuteloita*.

Novelleja julkaistiin paljon erinäisissä lehdissä, joten sanomalehdistön kehittyminen 1800-luvun loppupuolella vaikutti novellitaiteen yleistymiseen. Esimerkiksi sanomalehtimies, kirjailija Zachris Topelius julkaisi novellinsa toimittamissaan lehdissä suosittuina jatkokertomuksina. Novelleista muistetaan esimerkiksi *Sumutarinoita*, johon on koottu Topeliuksen kirjoittamia lehtinovelleja.

Novellitaiteen kehitykseen vaikuttivat 1900-luvun vaihteessa Minna Canth, Juhani Aho ja Maria Jotuni. Teuvo Pakkala puolestaan muistetaan eritoten lapsiaiheisista novelleistaan. Aino Kallas uudisti kertomakirjallisuutta 1920- ja 1930-luvuilla. Samaan aikaan suomenruotsalainen Runar Schildt puolestaan oli mestari monitulkintaisuuden ja symbolisten yksityiskohtien käytössä.

1950-luvulla novelli kehittyi muun muassa Veijo Meren, Antti Hyryn ja Paavo Haavikon voimin. Novelleja ovat siis kirjoittaneet niin romaanikirjailijat kuin runoilijatkin. Vain ani harva kirjailija on kirjoittanut ainoastaan novelleja, ja novellien kirjoittaminen on ollut monelle kirjoittajalle myös välttämätön tulonlähde. Niinpä monen romaanin henkilöt ovat seikkailleet myös erillisissä novelleissa.

Novellin suosio on nousut tasaisesti 1980-luvulta lähtien, jolloin esimerkiksi laajan novellituotannon kirjoittaneet Joni Skiftesvik, Rosa Liksom ja Juha Seppälä aloittivat uransa. Novellikin on poikunut kaikenlaisia alalajeja, esimerkiksi lyhyttäkin lyhyemmät mikronovellit.

PUKSTAAVIN LUKUVINKIT:

Zachris Topelius: *Talvi-iltain tarinoita V*

Teuvo Pakkala: *Lapsia*

Juhani Aho: *Lastuja I*

Maria Jotuni: *Kun on tunteet*

Aino Kallas: *Lähtevien laivojen kaupunki*

Runar Schildt: *Noitametsä*

Antti Hyry: *Parnasso*

Rosa Liksom: *Yhden yön pysäkki*

Joni Skiftesvik: *Puhalluskukkapoika ja taivaankorjaaja*

Juha Seppälä: *Super market*